

застосуванні примусових заходів медичного чи виховного характеру. Про вирок йдеться також у ч. 3 зазначеної норми КПК, однак цей вирок торкається лише розгляду справ на підставі угоди. Тож залишилося незрозумілим досить цікаве питання – чи можна оскаржити у касаційній інстанції вирок суду першої інстанції (обвинувальний чи виправдувальний), ухвалений ним за результатами розгляду кримінальної справи по суті повідомлення про підозру. Наразі таке питання у КПК не визначається, що істотно впливає на забезпечення процесуальних прав сторін кримінального провадження.

Ці та інші вказані обставини наочно свідчать про нагальну необхідність подальшого вдосконалення КПК з метою приведення у відповідність між собою окремих процесуальних норм, визначення порядку проведення ряду процесуальних дій, що нині врегульовані недостатньо повно. Лише за таких умов, на наше переконання, можливо досягти визначені у ст. 2 КПК завдання кримінального провадження.

*Долинна А. А.,
студентка 4 курсу факультету
правничих наук НаУКМА*

ПОВНОВАЖЕННЯ ПРОКУРОРА НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Відповідно до ст. 121 Конституції України та ст. 5 Закону України «Про прокуратуру» однією із функцій прокуратури є нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство. Здійснюють її згідно з п. 15 ч. 1 ст. 3 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) Генеральний прокурор України, перший заступник, заступники Генерального прокурора України, їх старші помічники, помічники, прокурори Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, прокурори міст і районів, районів у містах, міжрайонні та спеціалізовані прокурори, їх перші заступники, заступники прокурорів, начальники головних управлінь, управлінь, відділів прокуратур, їх перші заступники, заступники, старші прокурори та прокурори прокуратур усіх рівнів, які діють у межах повноважень, визначених КПК.

Прокурор у кримінальному провадженні виступає як сторона обвинувачення. При здійсненні своїх повноважень прокурор зобов'язаний неухильно додержуватися вимог Конституції України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, вимог інших актів законодавства. На нього також покладається обов'язок всебічно, повно і неупереджено дослідити матеріали кримінального провадження, виявити обставини, що як викривають підозрюваного чи обвинуваченого, так і їх виправдовують, пом'якшують чи обтяжують покарання, надати їм належну правову оцінку та забезпечити прийняття законних і неупереджених процесуальних рішень. Варто також наголосити на тому, що прокурор

забезпечує проведення досудового розслідування у розумні строки, при цьому він є процесуально самостійним, а втручання в його діяльність осіб, які не мають на те законних повноважень, забороняється.

У ч. 2 ст. 36 КПК зазначено, що прокурор здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва. Для ефективності такої діяльності прокуророві надано низку суттєвих процесуальних повноважень. Частина з них закріплена у вказаній нормі КПК, проте цей перелік не є вичерпним, оскільки прокурор може здійснювати й інші повноваження, передбачені КПК.

Перш за все слід зазначити, що прокурор уповноважений починати досудове розслідування. Відповідно до ч. 7 ст. 214 КПК, якщо прокурор вносить відомості про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань, він зобов'язаний передати наявні у нього матеріали до органу досудового розслідування та доручити проведення розслідування.

Досліджуючи повноваження прокурора на стадії досудового розслідування, варто звернути увагу на окремі напрями його процесуального керівництва діяльністю слідчого.

По-перше, прокурор уповноважений доручати слідчому проведення у встановлений строк слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, давати вказівки щодо їх проведення, брати в них участь, а у необхідних випадках проводити їх особисто. Наприклад, така слідча дія, як освідування особи, здійснюється лише на підставі постанови прокурора. Відповідно до ч. 4 ст. 246 КПК виключно прокурор має право прийняти рішення про проведення такої негласної слідчої (розшукової) дії, як контроль за вчиненням злочину.

По-друге, прокурор має право скасовувати незаконні та необґрунтовані постанови слідчих. Зокрема, згідно з ч. 5 ст. 284 КПК прокурор має право на вказаних підставах скасувати постанову слідчого про закриття кримінального провадження.

По-третє, прокурор уповноважений погодитися чи відмовити у погодженні клопотання слідчого до слідчого судді про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) дій чи негласних слідчих (розшукових) дій у випадках, передбачених КПК, а також може самостійно подавати такі клопотання. Відповідно до ч. 3 ст. 40 КПК, у разі відмови прокурора у погодженні таких клопотань слідчий має право звернутися до керівника органу досудового розслідування, який за необхідності ініціює розгляд цих питань перед прокурором вищого рівня. Крім того, прокурор затверджує чи відмовляє у затвердженні обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, які складаються слідчим; може вносити до них зміни чи складати їх самостійно. Згідно з ч. 4 ст. 40 КПК слідчий зобов'язаний виконувати доручення та вказівки прокурора, які надаються у письмовій формі. Тож хоча законодавство і закріплює самостійність слідчого у його процесуальній діяльності, фактично слідчий перебуває у процесуальному підпорядкуванні прокурора.

У випадках, визначених КПК, прокурор відповідно до ч. 3 ст. 110 КПК уповноважений приймати процесуальні рішення у формі постанови. Так, прокурор має право прийняти постанову про закриття кримінального провадження щодо підозрюваного з підстав, визначених у законі (ч. 3 ст. 284 КПК); у межах визначених законом повноважень розглядає питання про продовження строку досудового розслідування (ч. 2 ст. 294 КПК); виключним повноваженням прокурора є прийняття рішення про об'єднання чи виділення матеріалів досудового розслідування (ч. 5 ст. 217 КПК) і таке рішення не може бути оскаржене.

До повноважень прокурора на стадії досудового розслідування також належить повідомлення особі про підозру. Так, відповідно до ч. 1 ст. 277 КПК, письмове повідомлення про підозру складається прокурором або слідчим за погодженням з прокурором. Виключно прокурором здійснюється письмове повідомлення про підозру особам, щодо яких здійснюється особливий порядок кримінального провадження (ст. 481 КПК).

Прокурор уповноважений звертатися до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності, чим завершується стадія досудового розслідування (ч. 2 ст. 284 КПК).

Варто також зупинитися на правовідносинах прокурора із керівником органу досудового розслідування, який організовує досудове розслідування, але у порівнянні з прокурором має значно менше повноважень. Зокрема, керівник органу досудового розслідування уповноважений відсторонювати слідчого від проведення досудового розслідування за ініціативою прокурора або з власної ініціативи з наступним повідомленням прокурора. Письмові вказівки, які надає слідчому керівник органу досудового розслідування, не можуть суперечити рішенням і вказівкам прокурора. Крім того, на вказаного керівника покладається обов'язок виконувати доручення і вказівки прокурора, які даються у письмовій формі, а їх невиконання тягне за собою передбачену законом відповідальність.

Враховуючи викладене, можна зробити висновок, що прокурор здійснює процесуальне керівництво протягом всього строку досудового розслідування. Він наділений значними повноваженнями, що дають йому можливість здійснювати нагляд за додержанням законів органами досудового розслідування та оперативними підрозділами. Оскільки в чинному КПК наразі відсутній інститут додаткового розслідування, підвищується відповідальність прокурора за якість проведення досудового розслідування. Отож, від ефективності здійснення прокурором своїх повноважень залежить всебічне, повне і неупереджене дослідження обставин кримінального провадження, надання їм належної правової оцінки і прийняття законних та обґрунтованих процесуальних рішень.